HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

היינו דקאמר רשב"ג. אם אמרת שתי דורות למטה מצאן ברזל ותו לא ואנא אמינא אפילו עד עשרה דורות נמי פטורין. והוא הדין טפי מעשרה אלא כי האי מגינא נקט בכמה דוכתי וקרא נמי נקיט להו בכתיב (דברים כג) **גם דור עשירי והן אמורין לעולם.** אלטריך[ה] למיתני הכי דאם הוי תני אפילו (ג) [ט] ולדי ולדות פטורין הוה אמינא הני הוא דפטר רבן גמליאל טפי מהני לא כי היכי דשמעינן ליה לתנא קמא דפטר ולדי ולדות אע"ג דלא מבהמותיו של עובד כוכבים ממש נולדו ומתייב בולדי [ולדי] ולדות לתא ולדן לכהן הכי נמי לרשב"ג אע"ג דפטר [י] בולד ולדי בחד דרא טפי מחייב: **אלא לרב הונא דאמר לא נחת קמא.** למיפטר דרי דלא פטר אלא ולדות של אמן ברזל הואיל ויצאו מבהמותיו ממש של עובד כוכבים למה ליה לרשב"ג למימר עד עשרה דורות לימא אפילו ולדי ולדות פטורין ושמעינן מינה כי היכי דפטר ולדי ולדות אע"ג דלא מבהמותיו של עובד כוכבים ממש יצאו הוא הדין נמי עד עשרה דורות: **אהעמיד קאי.** שהעמיד ולדות תחת אמותיהן קאי דנחת תנא קמא למיפטר דרי: **אימא הן** (ד) **וולדות.** דמשמע מרי דרי הן הולדות וולדות אחריים: **אימא הן וולדות.** כלומר הן הולדות עצמן ולא תימא (ה) וולדות: **מגו כבשי יתחמם.** אלמא בת חימוס קרי גז דלא בת חימוס לא קרי גז והך עז בת רחל למרה קשה למר עזים קשה הוא: **חוששין לזרע האב.** אם שוחט האב והבן ביום אחד (ו) והילכך רבי מאיר מחייב אם שחטו (ז) וכתו חייב הואיל וזה דומה לו: **אין חוששין.** (ח) בעז בת עז (ט) ושחט אותה ואת אביה ביום אחד: **כי היכי דפליגי תנייה ורבנן.** בשחיטת חולין בפרק אותו ואת בנו (דף עח:) דתנייה מחייב ומחייב פוטרין: **ברחל בת רחל(מ).** וגבי עז בת רחל עז בת עז בת רחל מייתי: **ואב"ל ברחל בת עז בת רחל.** ומדא קתני ברחל בת עז ואותה עז היתה בת רחל: **ר"מ מחייב.** ליתנן לכהן דחזרה שיות למקומן ולא נדמה הוא והך רחל בת עז ולאו רחל ממש דהא נקבה לא קדשה בבכורה אלא מין רחל קאמר: **מודה ר"מ.** אע"ג דלעניין בכורה סבר חזרה שיות למקומה הכא בעינן שיהא ממשפחת עזים משפחת ימי בראשית: (נ) **ה"מ דלא נחית לדרי.** כלומר דאינו נדמה (ס) **לעז אם אמו אלא לאמו** (ע) גופיה הוי נדמה דאינו דומה לאמו אבל היכא דנחת לדרי לגבי אמו לא הוי נדמה דדמי לאמו אלא לגבי אם אמו הוי נדמה אימא לא קמ"ל אחד דבעינן מיוחד משפחת ימי בראשית: **ואי מפקס.** דאי כתב אחד ולא כתב(ז) עז הוה אמינא הני מילי דנדמה פסול לקרבן חובה כגון שעיר מוסף דראם חדש דחובה הוא אבל לקרבן נדבה ליתכשר. אמי דנקט שעיר דראם חדש הוא הדין לשעירי רגלים דכתיב בהן אחד (במדבר כח, כט) אלא קמא דכולהו נקט: **על למרו.** של שה שאינו מיוחד שה לדורותיו: **מה זבח אלא נשחט.** דהא נדמה פסול לקרבן: אלא מעתה (ז) משום דהלה על גבי תאינה משבח ליה שיניו: **זה נשחט ריחו.** יין של אותו גפן: **מתני' הזכרים.** משמע שנים: **ת"ל לנמלט.** שיצאו שני דראשיהן דאחד אלא אחד לא ידעינן הי ניהו: **ור"ע.** מפרש וקאמר בורר את היפה. מפרש בגמ' (שם) דלכהן בוטל כחוש: **ותשני.** שנשאר ישראל יראה עד שיסתאב ואח"כ יאכל דספק בכור הוא הילכך אינו נשחט תמיס. ובאותו של כהן לא אלטריך למימר דודאי אינו נשחט עד שיהא בו מום דבזמן הזה מיירי ת"ל בזמן הבית מיירי ודכהן לא חזי להקרבה וספק בכור הוא ואיכא למימר משום חולין בעזרה לפיכך (ח) נמי יאכל במומו. והאי דנקט של ישראל יראה עד שיסתאב משום דבעי למימר ותייב במתנות גבי ישראל דאילו כהן פטור מן המתנות לגמרי כדמפרש בשחיטת חולין בפרק הזרוע והלחיים (דף קלב.) הילכך תנא כולה מתניתין בישראל מיהו דלכהן נמי יראה עד שיסתאב ואיכלנו במומו: וחייב

ולית ליה דתנא ר' ישמעאל כבשים שצמרן קשה כו'. לא הוה מצי למיפקך דנימעטו עז בת רחל מקרא דממעטין (חולין דף קמ.) שער עזים מלעמוד ולשרת דבעינן דבר הראוי לשירות ולאפוקי עולה של עזים דלילמא כיון דהוי ממין הראוי לשירות שהיא בת רחל סגי בהכי: **ברחל שילדה מין עז ואביו תייש.** והא דנקט מין עז לרבותא דאע"ג דהוציל זרע האב ומיהו (ט) דפריך ליפלגו בחוששין לזרע האב בעלמא לא חייש בחוששין לזרבותא זו:

בשעיר של ראש חדש. קמא נקט וה"ה שעירי רגלים דהכי נמי כתב בהו אחד: זכר

היינו דאמר ליה רבן שמעון בן גמליאל אפילו עד עשרה דורות פטורין אלא (ז) לרב הונא דאמר לא נחית תנא קמא לדרי מאי אפילו עד עשרה דורות אמר לך רב הונא רבן שמעון בן גמליאל אהעמיד קאי דנחית לדרי (ט) תא שמע המקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים (ח) ולדות פטורין וולדי ולדות לא תיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה אימא הן וולדותיהן איכא דאמרי הן וולדותיהן פטורין תיובתא דרב הונא אמר לך רב הונא אימא הן וולדות פטור וולדי ולדות חייב: רחל שילדה מין עז ואביו תייש בידיה רחל בת עז ועז בת רחל ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרין אמר ליה רב הושעיא לרבה כי עיילת לקמיה דרב הונא בעי מיניה ר' מאיר מיחייב למאי אילימא לבכורה ולית ליה לרבי מאיר [1] אך בכור שור (ח)[א]עד שיהא הוא שור ובכורו שור אלא לראשית הגז ולית ליה הא [2] דתנא דבי רבי ישמעאל [3] כבשים שצמרן קשה פטורין מראשית הגז שנאמר [2] ומגז כבשי יתחמם אמר ליה ניחזי אנן הכא במאי עסקינן ברחל שילדה מין עז ואביו תייש ובחוששין לזרע האב לענין אותו ואת בנו קמיפלגי דר' מאיר סבר [3] חוששין לזרע האב ורבנן סברי אין חוששין לזרע האב אי הכי ליפלגו בחוששין לזרע האב בעלמא בפלוגתא דחנניה ורבנן אלא לעולם לבכורה והכא במאי עסקינן ברחל בת רחל בת עז מר סבר זיל בתר אימיה והאי לאו נדמה הוא ומר סבר זיל בתר אימיה דאימיה והאי נדמה הוא ואיבעיא אימא ברחל בת עז בת רחל מר סבר חזרה שיות למקומן ומר סבר לא חזרה שיות למקומן רב אשי אמר כגון שיש בו מקצת סימנין [7] ומאן חכמים ר"ש דאמר עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו: אמר רבי יוחנן מודה ר"מ בשעיר של ראש חדש דבעינן בן שעירה מאי טעמא אמר קרא [3] אחד המיוחד ובא מששת ימי בראשית [8] והא מהכא נפקא מהתם [9] נפקא [4] שור או כשב [5] פרט לכלאים או עז פרט לנדמה צריכא דאי מהתם הוה אמינא ה"מ היכא דלא נחת לדרי אבל היכא דנחת (ט) אימא לא ואי מהכא הוה אמינא ה"מ לגבי קרבן חובה אבל נדבה לא צריכא אמר רבי אחא בר יעקב הכל מודים [6] דאין לוקין על צמרו משום כלאים שנאמר [5] לא תלבש שעטנז [7] מה פשתן שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה אמר רב פפא הכל מודים [8] שצמרו פסול לתכלת שנאמר לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך מה פשתן שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה [9] אמר רב נחמן בר יצחק הכל מודים [1] שאין צמרו מטמא בנגעים שנאמר [6] בבגד צמר או בבגד פשתים מה פשתים שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה אמר רב אשי אף אנו נאמר [1] הדלה הגפן על גבי תאינה יינו פסול לנסכים מ"ט [7] זבח ונסכים מה זבח שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו מתקיף לה רבינא הדלה פשתן על גבי היגא ה"נ דלישתני א"כ לא מצית אמרת מה פשתן שלא נשתנה דהא פשתן נמי משתנו א"ל זה נשתנה ריחו וזה לא נשתנה ריחו: **מתני'** רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשיהן כאחת [9] רבי יוסי הגלילי אומר שניהן לכהן שנאמר [8] הזכרים לה' וחכ"א אי אפשר לצמצם [1] אלא אחד לו ואחד לכהן ר"ט אומר הכהן בורר לו את היפה ר"ע אומר משמנין ביניהן והשני ירעה עד שיסתאב וחייב

לח א מיי' פ"ב מהל' בכורות הל' ו סמג עשין ריח טוש"ע י"ד סי' שטו סעיף ה:

לט ב מיי' פ"י מהלכות בכורים הלכה ד טוש"ע י"ד סימן שלג סעיף ג:

מ ג מיי' פ"ג מהלכות איסורי מזבח הל' ה:

מא ד מיי' פ"י מהל' כלאים הלכה ב:

מב ה מיי' פ"ב מהל' גזילה הלכה ח:

ו [מיי' פי"ג מהלכות טומאת צרעת הל' ג]:

מג ז מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הל"י:

מד ח מיי' פ"ס מהלכות בכורות הל' ו סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סי' שיח סעיף ח:

תורה אור השלם

1. אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְּכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְּכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: במדבר יח יז
2. אִם לֹא בְּרֻכוּנִי חֶלְצָיו וּמִגֵּז כְּבָשַׂי יִתְחַמֵּם: איוב לא כ
3. וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַיהוָה עַל עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ: במדבר כח טו
4. שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיהוָה: ויקרא כב כז
5. לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו: גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתֶךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ: דברים כב יא יב
6. וְהַבֶּגֶד כִּי יִהְיֶה בּוֹ נֶגַע צָרַעַת בְּבֶגֶד צֶמֶר אוֹ בְּבֶגֶד פִּשְׁתִּים: ויקרא יג מז
7. אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְיָ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ לְהַקְרִיב אִשֶּׁה לַיהוָה עֹלָה וּמִנְחָה זֶבַח וּנְסָכִים דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ: ויקרא כג לז
8. וְהַעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רָחֶם לַיהוָה וְכָל פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים לַיהוָה: שמות יג יב

שיטה מקובצת

א) אלא (אמר) רב הונא דאמר וכו' נ"א בס"ר אלא לרב הונא לימא אפי' ולדי ולדות פטור למה ליה למימר עד עשרה דרי אמר לך: ב) ת"ש המקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים ולדותיהן פטורין ולדי ולדות חייבים תיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה אימא [הן ולדותיהן] (הולדות) פטורין ומתני' קא פריך לרב יהודה ורב יהודה מתרצה לטעמיה וא"ד דה"ג במתני' בהדיא כר"י ופרכינן מניה לרב הונא והוא מתרץ לה לנפשיה. גליון וז"ל הרא"ש ז"ל ת"ש המקבל צאן ברזל הן ולדותיהן פטורין בריש"א היא דבמתניתין לא קתני הן קשיא לרב יהודה דמשמע הן הולדות עצמן ומשני הן וולדות פטורין בתרי ורי"ן דמשמע הן הולדות וולדותיהן פטורין דולדו' חשיבי כהן עצמן ולא"ד דפריך לרב הונא גרס הן וולדות בתרי ורי"ן ומשני הן ולדותיהן ע"כ: ג) והא מהכא נפקא וכו' נ"א בקצת ס"י אי הכי נדמה דמעיט רחמנא דכתיב שור או כשב פרט לכלאים או עז פרט לנדמה למה לי צריכא דאי כתב או עז פרט לנדמה ה"א ה"מ היכא דנדמה הוא דפסול אבל מיוחד מששת ימי בראשית לא קמ"ל אחד ואי כתב רחמנא אחד הו"א ה"מ אחובות אבל בנדר ונדבה לא פסל נדמה כתב או עז פרט לנדמה: ד) אר"נ בר יצחק הכל מודים שאין צמרו מטמא בנגעים וכו' מהאי דרשה מעמט בת"כ דבגד צבוע אינו מטמא בנגעים דמה פשתן שאין צבוע דסתם פשתן לבן אף צמר וכו' וא"ת אמאי לא דרשו הכי גבי כלאים כדאמרינן אין בצמרו משום כלאים וי"ל דאך צמר ופשתים דנגעים יתירה הוא ולכך דרשינן מניה שלא נשתנה אלא הך דכלאים לאו יתירה הילכך לא נאמר הך דרשא מה פשתן שלא נשתנה וכו' דמסתבר טפי למעט כלאים וכו'. תוס' חיצוניות: ה) אין חוששין לזרע האב והיכא חייב קרא היינו היכא דשחט האם בעלמא כי היכי וכו': ו) היכא דנדמה דהוא גופיה אינו דומה לאמו ואית ספרים דגרסי בהו ה"מ: ז) אלא מעתה וכו' חשבת לה שני בפשתן נמי מצי למהוי שני ע"י הדלאה ומפרכן כל הני שמעתתא דרב אחא דרב פפא דהא אשכחן נמי בפשתן דנשתנה אלא מדקאמר מה פשתן שלא נשתנה ש"מ דדלוי לא הוי שנוי:

מוסף רש"י

אך בכור שור עד שיהא כו'. דמדתני למיתמא אך שור כשב ועז, דהא עניינא בנכור קמשמעינ, דכמיע לעיל מיניה כל פטר רחם וגו' ונקט כמילהו בכור, שמע מינה עד שיהא הנכור כאמו ולא יהא דומה לאחר (לעיל הז). **כבשים** שצמרן קשה. כגון סריו מצוים מצאל כבשים (חולין קלז.). **ומגז כבשי יתחמם.** לא מיקרי גז אלא כר חימוס (שם). **פרט לכלאים.** מן הגז ומן הכבש (נדה מא.) כן רחל ומיים שפסול לקרבן, ומיבעיא לאו לריש ליה (חולין לח:). **שניהם לכהן.** דאפסר לגמלם שניהן יצאו כאחד ושניהן בכורות (לעיל ט.). **וחכ"א אי אפשר לצמצם.** ולגמלם שניהם כאחד, אלא אחד יצא לראשון ופוטר את האחר והשני מוליך, ומשום דלא ידיע הי מיניהו הוי תמוויהו ספק בכורות וטוען אחד לכהן והשני ירעה עד שיסתאב ויאכל במומו לנעל הבית (יבמות יט.).

רבינו גרשום

דורות פוטר ושלישי מחייב אמטו הכי נקט רשב"ג נמי לשון רוב דורות: אלא לרב הונא דאמר. דלא פטר תנא קמא אלא חד דור ושני לאלתר חייב למה ליה למימר עד עשרה לימא שני נמי פטור: אהעמיד ולדות קאי. דנחית לדרי ושני דורות פוטר הילכך אמר הוא עד עשרה דורות נמי פטור: תיובתא דרב הונא. דהכא משמע כדרב יהודה: אימא הן ולדות פטורות. כלומר הן ולדות ראשונות ולא יותר: רחל שילדה מין עז פטורה דנדמה הוא: עד שיהא שור ובכורו שור פרט

הגהות הב"ח

(א) גמ' ת"ש המקבל צאן בזרזל מן העובד כוכבים הן ולדות וכו' אימא הן וולדותיהן פטורין פיכא דאמרי: (ב) שם דנחת לדרי אימא לא: (ג) רש"י ד"ה הייט דקאמר וכו' דאם הוה תני אפילו ולדי ולדי ולדות פטורין ה"א הני הוא דפטר רשב"ג טפי: (ד) ד"ה אימא הן ולדותיהן דמשמע: (ה) ד"ה אימא הן וכו' ולא אימא הן וולדותיהן: (ו) ד"ה חוששין וכו' כיון אחד ר' מאיר מחייב והילכך אם שחטה ואת אביה אייב: (ז) ד"ה ולי מהתם וכו' ולא כתיב או עז: (ח) ד"ה והשני שנשאר וכו' ואיכא למימר משום חולין בעזרה לפיכך דכהן נמי ירעה עד שיסתאב ויאכלנו במומו והאי דנקט:

מוסף רש"י

אך בכור שור עד שיהא כו'. דמדתני למיתמא אך שור כשב ועז, דהא עניינא בנכור קמשמעינ, דכמיע לעיל מיניה כל פטר רחם וגו' ונקט כמילהו בכור, שמע מינה עד שיהא הנכור כאמו ולא יהא דומה לאחר (לעיל הז). **כבשים** שצמרן קשה. כגון סריו מצוים מצאל כבשים (חולין קלז.). **ומגז כבשי יתחמם.** לא מיקרי גז אלא כר חימוס (שם). **פרט לכלאים.** מן הגז ומן הכבש (נדה מא.) כן רחל ומיים שפסול לקרבן, ומיבעיא לאו לריש ליה (חולין לח:). **שניהם לכהן.** דאפסר לגמלם שניהן יצאו כאחד ושניהן בכורות (לעיל ט.). **וחכ"א אי אפשר לצמצם.** ולגמלם שניהם כאחד, אלא אחד יצא לראשון ופוטר את האחר והשני מוליך, ומשום דלא ידיע הי מיניהו הוי תמוויהו ספק בכורות וטוען אחד לכהן והשני ירעה עד שיסתאב ויאכל במומו לנעל הבית (יבמות יט.).